

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Педагогічний факультет

Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота магістра

з теми: **«ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ
ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ»**

Виконала: студентка 2 курсу
групи РОб1–М19
(денна форма навчання)
спеціальності 013 Початкова освіта
Лисенко Юлія Іванівна

Керівник :
Бахмат Н.В., доктор педагогічних наук,
професор, професор кафедри теорії та методик
початкової освіти

Рецензент :
Лебідь І. Ю., кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та управління
навчальним закладом

Кам'янець-Подільський – 2020 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА ЛІНГВІСТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ЧАСТИН МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	10
1.2. Пізнавальна активність як психолого-педагогічна та лінгвістична проблема	10
1.2. Лінгводидактичні основи вивчення прикметника як частини мови	23
РОЗДІЛ 2. СИСТЕМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИВЧЕННЯ ПРИКМЕТНИКА ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ	40
2.1. Особливості вивчення теми «Прикметник» у формуванні пізнавальної активності молодших школярів	40
2.2. Організація, зміст та перевірка ефективності вивчення теми «Прикметник» як засобу формування пізнавальної активності учнів.....	52
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТКИ	80

ВСТУП

Орієнтування освітньої політики держави на створення ефективного навчально-виховного процесу в початковій школі, посилення вимог до мовної підготовки, безумовно, актуалізують проблему формування ключових компетентностей учнів.

У Законах України «Про освіту», «Про Вищу освіту», Державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття), Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, Державному стандарті початкової освіти знайшли відображення ті зміни, які відбулися за останні десятиліття в освіті України: істотно посилено практичний складник початкової мовної освіти; сформульовано вимоги до формування ключових компетентностей в учнів; чіткіше окреслено вимоги до результатів навчання завдяки структуруванню їх на предметні компетентності.

Компетентнісний підхід до навчання мовознавчих дисциплін стимулює розвиток питань оптимізації освітнього процесу школярів у загальноосвітній школі, зокрема в її початковій ланці. Особливе місце серед інших дисциплін визначається тим, що саме від знань, умінь, навичок з мови (вміння читати, записувати, відповідати, розповідати, переказувати почуте й прочитане, висловлювати свої думки усно й на письмі) безпосередньо залежать успіхи школяра в оволодінні базовими знаннями з усіх предметів, зростання його загального культурного рівня, світогляду.

Значна увага до української мови обумовлена також тими функціями, якими володіє мова. По-перше, мова є засобом спілкування між людьми, по-друге, вона сприяє формуванню і вираженню думок людини і, по-третє, за допомогою мови людина може виражати свої емоції.

Вагомим чинником успішного формування ключових і предметних компетентностей учнів початкових класів є добір учителем ефективних форм, методів, прийомів і засобів навчання і організації навчальної діяльності. Вивчення частин мови, зокрема, прикметника, в контексті компетентнісного підходу,

забезпечує всебічний розвиток мовлення учнів, пронизує й об'єднує всі види мовленнєвої діяльності учнів, підпорядковуючи роботу над мовною теорією завданням з розвитку мовлення, зокрема під час вивчення частіш мови (прикметник є незамінним засобом щодо наповнення мовлення учнів значеннєвими відтінками). Окрім того, з оволодінням належним словниковим запасом української мови, вмінням доречно користуватися широким обсягом виражальних засобів у будь-якій мовленнєвій ситуації, правильно й виразно висловлювати свої думки (створювати усні й письмові зв'язні висловлювання) тісно пов'язане також виховання мовленнєвої культури учнів, їхня успішна соціалізація.

Прикметник серед інших частин мови має найбільшу здатність збагачувати й уточнювати словниковий запас дітей, надавати висловленню точності чи образності, яскравого емоційного забарвлення, адже їх мовлення збіднене й дещо безбарвне саме через обмежений вжиток прикметників, невміння використовувати їх багатозначність і синоніміку.

В сучасній початковій школі спостерігається тенденція зведення навчання до запам'ятовування виучуваного матеріалу та одноманітного відтворення знань і прийомів дій, типових засобів розв'язування, що значно знижує потяг молодших школярів до навчання, позбавляє дитину радості власного відкриття.

Процес навчання повинен не тільки озброювати учнів знаннями, вміннями та навичками, впливати на їхню свідомість і поведінку, але й формувати й розвивати активну пізнавальну діяльність, яка в свою чергу виступає рушійною силою психічного розвитку особистості.

Отже, одним із найважливіших засобів розв'язання сучасних освітніх завдань і проблем навчання української мови, є формування і розвиток пізнавальної активності учнів, оскільки кожна тема лише тоді буде засвоєна школярами, коли викликає інтерес.

Пізнавальна активність передбачає прагнення учнів до пізнання, до подальшої участі в розумовій та практичній діяльності у процесі оволодіння знаннями, вміннями і навичками та виявлення самостійності й творчого підходу

до вирішення навчальних завдань, то вчитель початкової школи, орієнтуючись на її формування і розвиток під час навчання частини мови, може більш ефективно вирішувати питання навчання і виховання учнів, а також досягати кращих результатів у процесі засвоєння певної теми.

Проблема формування і розвитку пізнавальної активності не нова. Її досліджували науковці в галузі психології та педагогіки: Л. Аристова, Т. Шамова, Г. Щукіна, П. Лебедєв, В. Лозова, Ш. Амонашвілі та інші.

Аналіз лінгвістичної та методичної літератури показав, що проблема вивчення частин мови, зокрема й прикметника, знаходиться в полі зору лінгвістів і методистів: А. Грищенка, М. Жовтобрюха, М. Плюща, В. Виноградова, Г. Чуйко, М. Вашуленка, В. Мельничайка, М. Дорошенка та ін.

Проте, проблема формування пізнавальної активності у процесі вивчення частин мови (зокрема прикметника) залишається недостатньо розробленою.

Таким чином, актуальність нашого дослідження обумовлена необхідністю визначення теоретичних основ формування пізнавальної активності молодших школярів, та розробки системи, яка забезпечить ефективність засвоєння теми «Прикметник» і сприятиме формуванню пізнавальної активності учнів. Це спонукало до вибору теми дипломної роботи «**Технології формування пізнавальної активності здобувачів початкової освіти в умовах Нової української школи**».

Об'єктом дослідження є процес вивчення частин мови на уроках української мови в початкових класах.

Предметом дослідження є формування пізнавальної активності молодших школярів шляхом реалізації системи вправ з теми «Прикметник».

Мета дослідження – проаналізувати роль прикметника у формуванні пізнавальної активності молодших школярів на уроках української мови, розробити систему забезпечення вивчення прикметника, провести педагогічний експеримент.

Гіпотеза дослідження – ефективність засвоєння молодшими школярами теми «Прикметник» підвищиться за умови впровадження системи вправ творчого

характеру, які сприятимуть формуванню пізнавальної активності молодших школярів у процесі вивчення прикметника.

Відповідно до поставленої мети в роботі передбачено виконання таких **завдань:**

- опрацювати психолого-педагогічну, лінгвістичну та навчально-методичну літературу з питань дослідження;
- проаналізувати програми і підручники для початкової школи на предмет обсягу та змісту вивчення прикметника;
- вивчити та узагальнити існуючі погляди науковців на проблему пізнавальної активності молодших школярів;
- ознайомитися з різними аспектами технології вивчення прикметника у початковій школі;
- експериментально перевірити вплив розробленої системи вправ на формування пізнавальної активності учнів початкової школи;
- узагальнити експериментальні висновки.

Методи дослідження:

- вивчення психолого-педагогічної, лінгвістичної та навчально-методичної літератури з проблеми дослідження; аналіз діючих шкільних програм і підручників початкової школи з української мови; педагогічний експеримент; статистична обробка експериментальних даних.

Теоретична значущість дослідження полягає у тому, що його основні положення та висновки сприяють глибшому розумінню значення вивчення теми «Прикметник» у початковій школі та його впливу на формування пізнавальної активності молодших школярів.

Практична значущість – матеріали дипломної роботи можна використовувати студентам педагогічних факультетів у написанні курсових і випускових кваліфікаційних робіт, у підготовці до практичних занять з «Методики навчання мовно-літературної освітньої галузі, «Технології вивчення мовно-літературної освітньої галузі» тощо.

Апробація дослідження. Результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2019-2020 рр.) та представлено на міжнародних, всеукраїнських і регіональних конференціях:

– Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Неперервна педагогічна освіта: стан, проблеми, перспективи» із доповіддю «Управління пізнавальною діяльністю молодших школярів на уроках української мови в системі неперервної освіти» (24 квітня 2020 р., Умань),

– V Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми наступності дошкільної і початкової освіти» із доповіддю «Реалізація принципів перспективності й наступності у вивченні іноземної мови у початковій школі» (17-18 квітня 2020 р., м. Кам'янець-Подільський),

– III Всеукраїнській науково-практичній конференції «Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії» з доповіддю «Розвиток пізнавальної активності здобувачів освіти в умовах наступності дошкільної і початкової освіти» (23-24 жовтня 2019 р., м. Кам'янець-Подільський),

– Всеукраїнській студентській науково-практичній інтернет-конференції «Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи» з доповіддю (24-25 жовтня 2019 р., м. Івано-Франківськ),

– Всеукраїнському науково-практичному семінарі «Теоретичні та методичні засади управління підготовкою фахівців на основі компетентнісного підходу в умовах Європейської кредитно-трансферної системи організації освітнього процесу» (18 – 19 листопада 2019 р., м. Кам'янець-Подільський),

– III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Роль і місце мистецької педагогіки у формуванні сучасної особистості» з доповіддю «Розвиток пізнавальної активності учнів початкової школи засобами музичного мистецтва» (15-16 лютого 2020, м. Кам'янець-Подільський),

– Всеукраїнському круглому столі «Сучасна українська школа: інноваційність та відповідальність» (17 березня 2020 р., м. Кам'янець-Подільський) із доповіддю «Пізнавальна активність як психолого-педагогічна та лінгвістична проблема в сучасній українській школі»,

– II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Українська та іноземні мови в початкових класах: актуальні проблеми й інноваційні технології навчання» з доповіддю «Формування мовленнєвої культури здобувачів початкової освіти на уроках математики» (18-19 березня 2020 р., м. Кам'янець-Подільський),

– Всеукраїнській науково-практичній онлайн-конференції «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи» з доповіддю «Технології забезпечення вивчення прикметника у формуванні пізнавальної активності здобувачів початкової освіти» (15-16 жовтня 2020 р., м. Кам'янець-Подільський),

– IV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Від творчого педагога до творчої дитини: гармонія партнерської взаємодії» з доповіддю «Проектні технології у дошкільній та початковій освіті в умовах Нової української школи» (28-29 жовтня 2020 р., м. Кам'янець-Подільський);

– IV Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами» (Четверта школа технологій інклюзивної освіти) з доповіддю «Технологія розвитку soft skills молодших школярів на уроках української мови в умовах інклюзивного освітнього простору» (10-11 грудня 2020 р., м. Вінниця),

– науковій конференції студентів і магістрантів за підсумками НДР у 2019-2020 навчальному році із доповіддю «Особливості вивчення теми «Прикметник» у формуванні пізнавальної активності молодших школярів » (23-24 вересня 2020 р., м. Кам'янець-Подільський) та ін.

Публікації. Основні положення та результати дослідно-експериментальної роботи опубліковано:

Лисенко Ю. І. Особливості вивчення теми «Прикметник» у формуванні пізнавальної активності молодших школярів // Збірник наукових праць студентів

і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка ; педагогічний факультет ; [відпов. секр. Н.В. Бахмат]. Київ : Міленіум, 2020. Вип. XVI. С. 14-18.

Структура дипломної роботи. Робота складається з двох розділів, чотирьох підрозділів, списку використаних джерел, додатків.

База дослідження. Кам'янець-Подільський ліцей I-III ступенів «Славутичка» Хмельницької обласної ради (ЕГ 54) і Кам'янець-Подільська ЗОШ №8 I-III ступенів (КГ 56 учнів).

ВИСНОВКИ

Однією з найбільш складних і актуальних проблем початкової школи є формування і розвиток пізнавальної активності молодших школярів на уроках української мови. Проблема формування пізнавальної активності при вивченні граматичного матеріалу, зокрема, прикметника як частини мови до цього часу недостатньо відтворена у психолого-педагогічній та методичній літературі.

Таким чином, вибір нашого дослідження обумовлено, по-перше, актуальністю проблеми формування в учнів зацікавленого ставлення до процесу оволодіння знаннями на уроках української мови та формування пізнавальної активності школярів, зокрема, при вивченні теми «Прикметник», і по-друге, недостатнім вивченням цієї проблеми в методиці.

Орієнтуючись на формування і розвиток пізнавальної активності молодших школярів, можна добитися найбільш високого результату у навчанні не лише української мови, але й інших дисциплін.

Пізнавальна активність є одним із головних критеріїв якості підготовки учнів, а ефективно її формування можна забезпечити тільки за умов спеціальної організації пізнавальної діяльності дітей.

Вона має бути у центрі уваги вчителя під час підготовки і проведення кожного уроку, а навчальна робота на уроках української мови повинна організовуватися так, щоб не тільки використовувати наявні в дітей пізнавальні сили, а й повсякчас розвивати їх.

Проаналізувавши програму і підручник з української мови (3 клас) з метою вивчення проблеми, а також розглянувши її сучасний стан, ми дійшли висновку про необхідність побудови системи завдань, яка буде забезпечувати цілеспрямовану роботу за трьома основними напрямками під час вивчення прикметника: лексичним, граматичним та комунікативним.

Ми дійшли висновку, що розвиток необхідних граматичних, лексичних та комунікативних умінь та навичок молодших школярів забезпечується застосуванням розробленої системи вправ, яка цілеспрямовано працює у цих трьох напрямках, і яка своєю різноманітністю й творчим характером сприяє

підвищенню пізнавального інтересу, мотивації, активізації вольових зусиль, таким чином формуючи навчально-пізнавальну активність учнів.

Доцільний та різноманітний добір творчих завдань забезпечує посилення інтересу учнів до знань, допомагає розкрити цінність практичного оволодіння мовою та мовленням, усвідомити, що прикметники надають нашим висловлюванням образності, точності, емоційності, а також сприяє розкриттю багатства української мови.

Така робота над прикметником виробляє в учнів естетичне бачення навколишньої дійсності, високу культуру мислення, породжує почуття творчої радості, сприяє формуванню пізнавальної активності молодших школярів, а також їх граматичних та мовленнєвих умінь.

Експериментальне дослідження підтвердило ефективність використання запропонованих прийомів і методів вивчення прикметника. Про це свідчить позитивна результативність перевірених на підсумковому (контрольному) етапі експерименту відповідних груп умінь, підвищений рівень прагнень учнів до виконання запропонованих творчих завдань та підвищений рівень пізнавальної активності молодших школярів.

Запропонована система вправ для вивчення теми «Прикметник» рекомендується для використання в шкільній практиці на уроках української мови, зокрема, при вивченні граматичного матеріалу.

Подальше дослідження цієї проблеми вважаємо доцільним, адже формування та розвиток пізнавальної активності учнів (зокрема, на уроках української мови у початкових класах) є саме тим явищем, яке здатне активізувати навчально-виховний процес у школі.

Дослідження проблеми формування і розвитку пізнавальної активності молодших школярів під час вивчення граматичного матеріалу, зокрема, частин мови, не дозволяє зупинятися на досягнутому. Подальшого дослідження потребує розробка різноманітних варіантів методичного забезпечення формування пізнавальної активності на уроках української мови під час вивчення фонетики, словотвору та інших розділів мовознавства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексейчук А. В. Повторення вивченого про прикметник як частини мови. Спостереження за роллю прикметника у мовленні // Розкажіть онуку. 2006. №21-22. С. 68-69.
2. Амонашвили Ш. А. Развитие познавательной активности учащихся в начальной школе // Вопросы психологии. 1984. №5. – С.36-41.
3. Аристова Л. П. Активность учения школьника. Москва : Просвещение, 1968. 139 с.
4. Безпояско О. К., Городенська К. Г., Русанівський В. М. Граматика української мови. Морфологія : Підручник. Київ: Либідь, 1993. 336 с.
5. Беценко Т. Поетичні слова на уроці рідної мови під час вивчення теми «Прикметник» у 3 класі // Початкова школа. 1997. №12. С. 30-32.
6. Беляєв А.М., Мельничайко В. Я., Пентилюк М. І. Методика вивчення української мови в школі. Київ : Радянська школа, 1987. 246 с.
7. Бібік Н. М. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів : Навчально-методичний посібник для вчителів початкових класів. Київ : Ін-т змісту і методів навчання, 1997. 90 с.
8. Брусило Н. Вивчення прикметника як частини мови // Початкова школа. 2005. №3. С. 9-10.
9. Будій Н. Творчі завдання до вивчення частин мови у 4 (3) класі : Посібник для вчителів, учнів, батьків. Тернопіль, 2001. 145 с.
10. Вашуленко М. С. Вивчення теми «Прикметник» у 2 класі // Початкова школа. 1973. №2. С. 37- 43.
11. Вашуленко М. С. Методика навчання української мови в початковій школі : навч.-метод, пос. для студ. вищ. навч. закладів. Київ : Літера ЛТД, 2011. 364 с.
12. Вашуленко М. С., Васильківська Н. А., Дубовик С. Повторення вивченого про прикметник: спостереження за роллю прикметників у мовленні : [урок української мови : 4 кл.] // Початкова школа і сучасність. № 2. 2014. С. 25–26.
13. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі : Методичний посібник. Київ : Освіта, 2006. 268 с.

14. Вашуленко М. С., Васильківська Н. А., Дубовик С. Г. Українська мова та читання : підруч. для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 1. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 160 с.
15. Вашуленко О. В. Українська мова та читання : підруч. для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2020. 160 с.
16. Вельямінова Т. Розвиток пізнавальних здібностей на уроках мови // Урок української. 2000. №7. С. 32-33.
17. Вихованець І. Р. Морфологічні категорії? Словотвірні? Чи граматичні міжрівневі? // У зб.: Актуальні проблеми українського словотвору. Івано-Франківськ : Плай, 2002. С. 13-18.
18. Вихованець І. Р. Частина мови в семантико-граматичному аспекті. Київ : Наукова думка, 1988. 256 с.
19. Воронова Н. Мотивація як фактор успіху навчальної діяльності молодших школярів // Початкова школа. 2007. №3. С. 5- 6.
20. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ : Вища школа, 1985. 360 с.
21. Гебос А. И. Психология познавательной активности учащихся (в обучении). Кинишев : Штиинца, 1975. 104 с.
22. Городенська К.Г., Безпояско О. К. Граматика української мови. Морфологія : Підручник для студентів. Київ : Либідь, 1993. 334 с.
23. Горпинич В. О. Морфологія української мови : Підручник. Київ : Академія, 2004. 334 с.
24. Грищенко А. П. Прикметник в українській мові. Київ : Наукова думка, 1978. 207 с.
25. Грищенко А. П., Мацько Л. І., Плющ М. Я. Сучасна українська літературна мова: Підручник ; За ред. А. П. Грищенка. 3-тє вид., допов. Київ: Вища шк., 2002. 439 с
26. Данилова Л. Розвивати пізнавальну активність учнів // Рідна школа. 2002. №6. С. 18-20.

27. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. 2011. №7. С. 1–9.
28. Державний стандарт початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 No 87. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF/>.
29. Деркач Н. І. Формування образного мовлення дітей при вивченні теми «Прикметник» // Початкова школа. 1986. №1. С. 30-35.
30. Дорошенко М. І. Робота над словом при вивченні іменника і прикметника : Посібник для вчителів української мови та студентів філологічних факультетів університетів і педагогічних інститутів. Київ : Радянська школа, 1968. 167 с.
31. Зевако В., Непийвода С. Цікаві завдання з української мови в початковій школі : Посібник для вчителя,. Тернопіль : Підручники і посібники, 2004. 128 с.
32. Ігнатова Р. Розвиток пізнавальної активності учнів як педагогічна проблема // Вісник Львівського університету : Серія педагогічна. Львів, 2004. Вип.18.С. 73-80.
33. Каноненко П. П., Кадомцева Л. О., Мацько Л. І. Українська мова : Навчальний посібник для вступ. до вузів. Київ : Либідь, 1990. 224 с.
34. Канюк С. С. Психологія мотивації : Навчальний посібник. Київ : Либідь, 2002. 239 с.
35. Керсова І. Прикметник : роль прикметника, знаходження в тексті слів для характеристики подій, явищ, дійових осіб // Початкова освіта. 2001. №13 (109). С. 3.
36. Коваль А. П. Специфика обучения русского языка младших школьников : Пособие для учителя. Київ: Рад. школа, 1990. 207 с.
37. Костусяк Н. М. Категорія ступенів порівняння прикметників і прислівників. Луцьк : Вежа, 2002. 179 с.
38. Курило С. Активізація пізнавальної діяльності на уроках української мови при вивченні самостійних частин мови // Студентський науковий вісник ТНПУ ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2003. Вип. 6. С. 36-38.
39. Лазаренко Н. І. Лексико-стилістичні вправи під час вивчення прикметника у 3 класі // Початкова школа. 1991. №12. С. 24-29.

40. Лозова В. І. Пізнавальна активність школярів : Спецкурс з дидактики : Навчальний посібник для пед. ін-тів. Харків : Основа, 1990. 89 с.
41. Львов М. Р., Рамзаева Т. Г., Светловская Н. Н. Методика обучения русскому языку в начальных классах. Москва : Просвещение, 1987. 414 с.
42. Малихіна О. Особливості мотивації учіння дітей молодшого шкільного віку // Початкова школа. 2002. №7. С. 51-55.
43. Мацько Л. І., Мацько О.М., Сидоренко О. М. Українська мова : Навчальний посібник. Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2003. 202 с.
44. Методика викладання української мови / За ред. С. І. Дорошенка. Київ : Вища школа, 1989. 432 с.
45. Методика викладання української мови в середній школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів/ За наук. ред. М.С. Вашуленка. Київ : Літера ЛТД, 2010. 364 с.
46. Мишко І. Л. Прикметник : Повторення і узагальнення знань про прикметник : Урок-змагання // Початкова освіта. 2000. №13 (61). С. 5.
47. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / Л. Гриневич та ін. за загальної редакції М. Грищенка URL: <http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/konczepczyia.pdf>.
48. Педагогическая энциклопедия. Москва : Изд. «Советская Энциклопедия», 1964. Т.1. 652 с.
49. Петренко Л. Б. Корисні вправи для поглибленого вивчення теми «Прикметник» // Розкажіть онуку. 2007. №11. С. 1-32.
50. Петров Б. М. О месте чувств в познавательной деятельности младших школьников / У сб. : В помощь учителю начальных классов. Рига : Изд-во «Звайгзне», 1977. С. 3-23.
51. Підлісна Г. Г. Збагачення активного словника молодших школярів // Початкова школа. 1990. №2. С. 32-35.
52. Плющ М. Я. Граматика української мови : Морфеміка. Словотвір. Морфологія : Підручник. Київ : Вища школа, 2005. 286 с.
53. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку

сучасної освіти // Рідна школа. 2005. №1. С. 65-69.

54. Прищеп О. Ю. Професійна компетентність учителя як умова навчання письма першокласників // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання та виховання. Вип.18 : збірник наукових праць. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. С. 124-126.

55. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. Київ : Початкова школа, 2006. 432 с.

56. Резніченко Н. І. Розвиток пізнавальних інтересів учнів шляхом ігрової діяльності на уроках української мови (опис досвіду) // Початкове навчання і виховання. 2007. №28. С. 22.

57. Родак И. И. Сущность творческой активности учащихся в учебном процессе // Советская педагогика. 1959. №4. С. 70-71.

58. Савченко А. Я. Совершенствование познавательной деятельности младших школьников // Советская педагогика. 1981. №10. С. 35-37.

59. Савченко О. Я. Розвиток пізнавальної самостійності молодших школярів . Київ : Радянська школа, 1982. 176 с.

60. Самарська Н. П. Робота над образними засобами художніх творів // Початкова школа. 1984. №1. С. 21-26.

61. Свашенко А.О. Віршові вправи при вивченні частин мови у 3 класі // Початкова школа. 1984. №11. С. 23-29.

62. Сіранчук-Василишина Н. Лінгвістичний напрямок розвитку образного мовлення школярів // Початкова школа. 2007. №7. С.13-15.

63. Скуратівський Л. Мотив як рушійна сила пізнавальної діяльності учнів у процесі вивчення мови // Дивослово. 2005. № 2. С.2-4.

64. Собко В. О. Збагачення словникового запасу учнів прикметниками // Початкова школа. 1985. №9. С. 41-45.

65. Старинська О. Ініціатива як умова активізації пізнавальної активності та діяльності учня // Початкова школа. 2000. №5. С. 34-35.

66. Сторожук Л. І. Розвиток мовлення учнів під час вивчення прикметника // Початкова школа. 1985. №1. С. 19-25.

67. Сучасна українська літературна мова / За ред. А. П. Грищенка. 3-тє вид., допов. Київ : Вища школа, 2002. 439 с.
68. Сучасна українська літературна мова : Морфологія / За заг. ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1969. 140 с.
69. Сучасна українська літературна мова : Підручник / За ред. А. П. Грищенка. Київ : Вища школа, 1993. 366 с.
70. Сучасна українська мова : Підручник / За ред. О.Д. Пономарева. 2-ге вид., перероб. Київ: Либідь, 2001. 400 с.
71. Сущик Л. Виховання пізнавальних інтересів молодших школярів у процесі навчання // Початкова освіта. 1999. №38. С. 2.
72. Теоретична морфологія української мови : Академічна граматики української мови / За ред. І. Вихованця. Київ : Унів. вид-во «Пульсари», 2004. 400 с.
73. Типова освітня програма для 3-4-х класів закладів загальної середньої освіти / Савченко О.Я. // Сайт МОН України. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2020/11/20/Savchenko.pdf>.
74. Українська мова. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів для 1-4 класів з українською мовою навчання [Електронний ресурс]. URL : http://www.mon.gov.ua/images/gr/pr/ukr_mova.doc.
75. Українська мова з методикою навчання в початкових класах : Інтегрований курс : Підручник для пед. Вузів / За ред. А. П. Каніщенко, Г. О. Ткачук. Київ : Промінь, 2003. 232 с.
76. Федоров О. И. Образное говорение. Москва : Высшая школа, 1978. 209 с.
77. Чоповдя Е. П. Пізнаючи – навчатись : Механізм розвитку пізнавальних інтересів і творчих можливостей у процесі вивчення української мови і літератури // Вивчаємо українську мову і літературу. 2007. №7. С. 13-15.
78. Чуйко Г. А. Методика викладання української мови в початкових класах : Підручник для пед. училищ. 3-тє вид. перероб. Київ : Радянська школа, 1966. 337 с.
79. Шамова Т.И. Активизация учения школьников. Москва : Знание, 1982. 96 с.

80. Шарагова Н. З. Ігри та цікаві вправи з української мови // Розкажіть онуку. 2005. №19-20. С. 15-17.
81. Щукина Т. И. Активизация познавательной деятельности учащихся. Москва : Просвещение, 1979. 160 с.
82. Щукина Т. И. Роль деятельности в учебном процессе. Москва : Просвещение, 1986. 142 с.
83. Ющук І. П. Українська мова. Київ: Либідь, 2004. 640 с.